

ТВОРЧИСТЬ ВАСИЛЯ БЕЗКОРОВАЙНОГО В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛИЦЬКИХ ХОРОВИХ КОЛЕКТИВІВ “БОЯН”

[On musical meridians. Ternopil music school named after Solomiya Krushelnytska – 50]. (Ed.). M. Onyskiv, M. Podkovych. Ternopil, 120 p. [in Ukrainian].

8. Osyayani talantom Solomiyi: Do 55-richchya z chasu zasnuvannya (1958). Ternopilskoho muzychnoho uchylyshcha im. Solomiyi Krushelnytskoyi i 50-richchya prysvoyennya (1963) uchylyshchu imeni Solomiyi Krushelnytskoyi (2013). [Illuminated by the talent of Solomia: to the 55th anniversary of the founding (1958). of the Ternopil Music School named after Solomiya Krushelnytska and the 50th anniversary of the

assignment (1963) of the school named after Solomiya Krushelnytska]. (Ed.). M. Rudzinsky. Ternopil, 32 p. [in Ukrainian].

9. Cherepanyn, M.V. (1997). Muzychna kultura Halychyny (druha polovyna XIX – persha polovyna XX stolittya) [Musical culture of Galicia (second half of the 19th – first half of the 20th century)]. Monograph. Kyiv, 328 p. [in Ukrainian].

10. Available at: <http://filarmoniya.te.ua/>

11. Available at: <https://ternopil-online.com/tag/denys-severyn/>

Стаття надійшла до редакції 28.09.2022

УДК 78.071.1(477.83/.86):78.087.68

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.271006>

Петро Гушоватий, заслужений працівник культури України
Ірина Матійчин, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри вокально-хорового,
хореографічного та образотворчого мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
Михайло Щерба, магістрант кафедри вокально-хорового,
хореографічного та музичного мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ТВОРЧИСТЬ ВАСИЛЯ БЕЗКОРОВАЙНОГО В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛИЦЬКИХ ХОРОВИХ КОЛЕКТИВІВ “БОЯН”

Стаття містить матеріали про відомого в Галичині композитора, хорового диригента, педагога Василя Безкоровайного.

Василь Безкоровайний – композитор, педагог, диригент багатьох хорових колективів товариства “Боян”, які існували в багатьох містах Галичини в кінці XIX – поч. XX ст. Особистість Василя Безкоровайного для широких кіл є майже незнаною. І це є тоді, коли його творча постать, активна музична та громадська діяльність займають помітне місце в мистецькому житті Галичини поряд з такими особистостями, як Станіслав Людкевич, Нестор Нержанківський та Василь Барвінський. На сьогоднішній день ще не маємо окремих досліджень, присвячених життєвому шляху та творчому доробку Василя Безкоровайного.

Ключові слова: диригент; хормейстер; хорове мистецтво; хор; композитор.

Літ. 6.

Petro Hushovatiy, Honored Worker of Culture of Ukraine
Iryna Matiychyn, Ph.D. (Art Studies), Associate Professor of the Vocal and Choral,
Choreographic and Visual Art Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Mykhailo Shcherba, Master's Degree of the Vocal and Choral,
Choreographic and Visual Art Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE CREATIVITY OF VASYL BEZKOROVAYNIY IN THE CONTEXT OF THE ACTIVITIES OF THE GALICIAN CHOIR COLLECTIVES “BOYAN”

Vasyl Bezkorovayniy's personality as a composer, folklorist, and teacher is almost unknown to the public. Moreover, this is when his creative figure, active musical and public activities, occupies a prominent place in the artistic life of Galicia, along with such personalities as Stanislav Lyudkevych, Nestor Nyzhankivskyi and Vasyl Barvinskyi. The composer was born on January 12, 1880 in Ternopil, in the family of an impoverished burgher. He studied at the Teacher's Seminary, after which he entered the Humanities Gymnasium. At the same time, he began learning to play the violin and piano. After graduating from high school, he went to Lviv and studied physics and mathematics at Lviv Polytechnic University, continued his music studies at the conservatory. In 1911–1913 Bezkorovayniy was a teacher at the Stanislav Gymnasium, worked at a music school, conducted the choir “Boyan”, and organized Shevchenko's concerts. In 1928 he became one of the founders of the Lviv Ukrainian Music School-branch of the Lviv Higher Music Institute named after Mykola Lysenko, organized the orchestra and took an active part in concert life.

Vasyl Bezkorovayniy's work is multifaceted. He is a composer, conductor, and pianist-accompanist, founder of music schools, choirs and orchestras; longtime conductor of the choir Ternopil “Boyan”. His legacy includes more than 300 musical works of various genres. Some of them remained in manuscripts.

ТВОРЧИСТЬ ВАСИЛЯ БЕЗКОРОВАЙНОГО В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛИЦЬКИХ ХОРОВИХ КОЛЕКТИВІВ “БОЯН”

From 1949, V. Bezkorovainiy lived in exile in the United States, in Buffalo, where he worked as a professor of piano. He took an active part – as a pianist – in Ukrainian anniversary concerts, in particular, in memory of T. Shevchenko, M. Lysenko, M. Leontovych, as well as ballet performances of children and youth in Buffalo and other cities. His vocal and instrumental music was played in these concerts.

V. Bezkorovainiy died on March 5, 1966 in Buffalo, USA.

Keywords: conductor; choir master; choral art; choir; composer.

Постановка проблеми. Музична культура Галичини є однією із складових частин історії української культури.

Повертаючи до життя невідомі, забуті чи заборолені імена та праці, ми не тільки збагачуємо й по-новому відтворюємо національну культуру, історію, а передовсім відроджуємо нашу національну свідомість, руйнуємо старі стереотипні погляди й переконання.

Особистість Василя Безкоровайного як композитора, фольклориста, педагога, для широких кіл є майже незнаною. І це є тоді, коли його творча постать, активна музична та громадська діяльність займають помітне місце в мистецькому житті Галичини поряд з такими особистостями, як Станіслав Людкевич, Нестор Нижанківський та Василь Барвінський.

На сьогоднішній день ще не маємо окремих досліджень, присвячених життєвому шляху і творчому доробку Василя Безкоровайного. Маємо тільки бібліографічний покажчик, підготовлений до 125-річчя композитора канд. пед. наук О. Башун (виданий в Донецьку у 2004 р.), коротку бібліографічну довідку, підготовлену П. Медведиком у матеріалах до бібліографічного словника “Діячі української музичної культури” (Записки НТШ ім. Т. Шевченка) та низку газетних публікацій про святкування ювілею митця, написаних Б. Безкоровайним (племінником композитора).

Мета статті полягає у тому, щоб узагальнити і систематизувати музично-педагогічну, вокально-хорову спадщину Василя Безкоровайного та познайомити широке коло читачів, науковців, педагогів-музикантів з життям і діяльністю митця.

Виклад основного матеріалу. Народився композитор 12 січня 1880 р. у Тернополі, в сім’ї зурбожлого міщанина [3, 22]. Закінчив учительську семінарію, де на його музичні здібності звернув увагу вчитель співу О. Голомбійовський. Після закінчення семінарії поступив на навчання до гуманітарної гімназії. Одночасно розпочинає навчання гри на скрипці і фортепіано. У сьомому класі гімназії на одному з концертів грає з оркестром скрипалів, а далі за диригентським пультом стає поряд зі своїм учителем Юліаном Нижанківським. На цьому вечорі він грає народні пісні на цитрі, акомпанує вокалістам на фортепіано. Саме тоді пробує сили у композиції [2, 172–173]. У 1898 р. пише свій перший твір “Гей, хто на світі!” для баритона і чоловічого хору на слова І. Франка. Закінчивши гімназію їде до Львова і вивчає фізику

й математику у Львівському політехнічному університеті, продовжує музичні студії в консерваторії. При цьому регулярно відвідував репетиції хору “Львівського Бояна”. Згодом композитор залишає на деякий час навчання, і їде на лікування в Карпати. Перебуває у Косові, далі рік живе у Жаб’ю, серед багатого гуцульського фольклору, прагне збагнути красу народної музики. Компонує музику для цитри, вивчає французьку мову.

Відтак Безкоровайний знову повертається до Львова, закінчує університет і тут же в 1908–1910 рр. працює викладачем української гімназії, де організовує учнівський симфонічний оркестр. Стає заступником диригента Львівського “Бояна” (1908–1909). Студіює у М. Солтиса і С. Невядомського музику, вивчає англійську мову.

Доля закидає молодого педагога на Лемківщину, де в Новому Торзі працює два роки викладачем гімназії.

У 1911–1913 рр. Безкоровайний – педагог Станіславської (сьогодні м. Івано-Франківськ – П.Г.) гімназії, працює у музичній школі, диригентом хору “Бояна”, влаштовує Шевченківські концерти. Тут народжуються його фортепіанні твори: “В гаю зеленім”, “Пісня без слів”, “Хризантеми”, “Спомини з гір” та інші; для цитри – “Думка, коломийка – для розваги”, чоловічий хор “Не хияйте вниз прапора” на слова Б. Лепкого.

Згодом Безкоровайний переходить на викладацьку роботу до Тернопільської гімназії і розгортає широку музичну діяльність – диригує хором “Бояна”.

Диригентом товариства став викладач скрипки музичної школи композитор В. Безкоровайний. Він стає улюбленцем, душею товариства, вміє добре керувати хором, має чудовий підхід до співаків, і тому до 1929 р. беззмінно працює в “Бояні”. “В цей час, – пише Л. Ханик, – хор “Тернопільського Бояна” піднісся до свого довоєнного рівня. Багато їздить з концертами в інші міста і села Поділля, запрошує до себе на виступи визначних митців: С. Крушельницьку, В. Барвінського та інших” [5, 89].

Двадцять років були вельми плідні в його композиторській і видавничій діяльності. Серед творів найбільш відомі чоловічі хори на слова Т. Шевченка (“На городі пастернак”, “Садок вишневий коло хати”), на поезії О. Олеся (“Народнім лицарям”, “Плотію уснув”), на вірші М. Філянського (“І сад зацвів”, “Гукайте їх”), на вірші І. Давидовського (“О люба Україно”); жіночі хори – на слова

ТВОРЧИСТЬ ВАСИЛЯ БЕЗКОРОВАЙНОГО В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛИЦЬКИХ ХОРОВИХ КОЛЕКТИВІВ “БОЯН”

О. Олесея (“Під весну”); мішані хори – на Шевченкові тексти (“Полуботко”, “Думи мої”), на поезію П. Тичини (“Квітчастий луг”), аранжування народних пісень “Ой у саду” (записана Т. Шевченком у Почасві), “І віддала мене мати”, “Піду у садочок”. Ці хорові твори після написання виконувалися хором Тернопільського “Бояна” та окремими хорами інших міст.

Протягом двадцятих років Безкоровайний написав і десятки інструментальних творів. Це фортепіанні твори, твори для скрипки за мотивами народних пісень.

У 1929 р. громадськість Тернополя відзначала 25-ліття композиторської і диригентської діяльності В. Безкоровайного. На святковому концерті виконувалися його хорові твори “Країно див”, “Думи мої”, “Під весну”, пісня “Треба всюди приятеля мати”. Автор чудово показав себе як піаніст, відігравши свій улюблений твір “На склоні гір”. У концерті взяли участь оркестр “Бояна”, скрипаль Б. Комаровський, співачка С. Коренцівна і піаністка І. Любчаківна. Тепле слово про ювіляра сказав голова “Бояна” Остап Сіак. Про цей вечір і його музичну програму розповіли газети “Подільський голос” (1929, № 45), а журнал “Боян” (Дрогобич, 1929, № 2–3) присвятив статтю композиторові.

Культурна громадськість Золочева в 1934 р. відзначила 35-літній ювілей музичної праці В. Безкоровайного великим концертом із його творів.

У 1937–1938 рр. він знову очолює “Тернопільський “Боян”. У цьому ж колективі в різний час працюють з ним “заступники диригента” Володимир Березовський, Володимир Майковський і Володимир Менцинський.

Укінці 1938 р. В. Безкоровайний виїхав з родиною до Львова. Там співпрацював з українським театром, писав нові твори.

Із 1949 р. В. Безкоровайний жив на еміграції в США, у м. Буффало, де працював професором гри на фортепіано. Брав активну участь – як піаніст – в українських ювілейних концертах, зокрема, пам’яті Т. Шевченка, М. Лисенка, М. Леонтовича, а також балетних виступах дітей і молоді в Буффало та інших містах.

У 1960 р. Безкоровайний завершив дитячу оперету “Казка про Червону Шапочку” (лібрето Леоніда Полтави). Уперше її поставили 1965 р. в Торонто (Канада) за участю 36 дітей-акторів.

Поверненню творчості Василя Безкоровайного в Україну ми завдячуємо його родичеві (внукові двоюрідного брата композитора) Богдану Безкоровайному [1, 6].

12 березня 1999 р. у Сімферополі було створено науково-творче товариство Василя Безкоровайного, мета і завдання якого – духовне відродження української нації, пропагування творчості маловідомих українських композиторів, насамперед спадщини

Василя Васильовича. Василь Безкоровайний не був вузьконаціональним автором. Він вивчав творчість кращих композиторів і вокалістів світу, бував у багатьох країнах, спілкувався з видатними діячами культури свого часу, зокрема Соломією Крушельницькою, Мар’яном Крушельницьким, Олександром Мищугою, Богданом Лепким, Михайлом Голінським, Йосипом Гірняком, Федором Шалупіним та цілою плеядою інших митців.

Звичайно, відкриття організації, саме у зросійщеному Криму, було не з легких. Довелося подолати багато труднощів: несприйняття української культури державними посадовцями, бездуховність, хабарництво, заполітизованість у мистецтві.

Разом з мистецькими колами України широко відзначалося 120-річчя від дня народження Василя Безкоровайного. Концерти, присвячені цій даті, пройшли у багатьох куточках нашої держави: у Будинку вчителя (Київ), навчально-виховному комплексі “Українська школа-гімназія” (Сімферополь), церкві святого Лазаря (Львів), в Ужгородському державному музичному училищі ім. Дезидерія Задора, в Українському культурно-інформаційному центрі (Севастополь), Тернопільській обласній філармонії, Луганській обласній універсальній бібліотеці, концертному залі ім. С. Прокоф’єва Донецької обласної філармонії, Чернівецькій обласній філармонії, Дніпропетровському будинку органної та камерної музики, Українському культурному центрі (Харків), Будинку-музеї академіка архітектури О. Бекетова (Алушта), органному залі (Самбір). Тоді Україна вперше почула відлуння з-за океану творчої спадщини Василя Безкоровайного. У 2002 р. вийшов у світ перший ліцензійний компакт-диск “Затремтіли струни” Василя Безкоровайного.

У 2005 р., науково-творче товариство організувало і провело ювілейні концерти до 125-річчя від дня народження Василя Безкоровайного в багатьох регіонах України. Саме на батьківщині композитора, у Тернополі, на державному рівні при сприянні начальника обласного управління культури Валерія Бачинського і силами артистів обласної філармонії відбувся цей важливий захід.

33-й концерт з творів композитора відбувся 2 березня 2006 р. в Дрогобичі.

У ньому взяли участь кращі хорові колективи музично-педагогічного факультету Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка. Серед них хоровий клас студентів I–III курсів під керівництвом ст. викладача Миколи Ковальчука. Хор виконав твір В. Безкоровайного на слова О. Олесея “Народним лицарям” та українську народну пісню “Віддала мене моя матінка”.

З фортепіанних творів композитора у програмі вечора прекрасно прозвучали “Пісня без слів” у виконанні студентки Соломії Кодлубай (клас

доц. Людомира Філоненка); “Соната F-dur” у виконанні студ. Ольги Дзік (клас доц. Олександри Німилевич); “Соната c-moll” у виконанні студ. Марти Андрусів (клас доц. Уляни Молчко). З інструментальних творів майстерно були виконані викладачами факультету Олександром Тимків (скрипка) та Наталею Дзондзою (ф-но) – “Українська думка № 10” та “Спомин з гір. Думка і коломийка” для скрипки і фортепіано.

Емоційною вершиною концерту були вокальні твори В. Безкоровайного – “Рожевий квіте” (слова Б. Лепкого) у виконанні професора, заслуженого працівника культури України Корнеля Сятецького (партія ф-но – провідний концертмейстер Євген Журавський); “Снишся мені” (слова Б. Лепкого) у виконанні доц. Євгенії Шуневич (партія ф-но – провідний концертмейстер Тамара Козій) та вокальний дует “Чому з тобою ми не хвили” (слова О. Олесья) у виконанні доц. Ірини Кліш та Корнеля Сятецького.

Завершив концертну програму вечора муніципальний чоловічий камерний хор “Боян Дрогобицький” під керівництвом заслуженого працівника культури України доц. Петра Гушоватого. У його виконанні вперше в Україні (за словами В. Безкоровайного – мається на увазі в цьому столітті) прозвучали два чоловічі хори композитора – “Гукайте їх” (слова М. Філянського) та “О, любя Вкраїно!” (слова І. Давидовського).

Вступне слово про В. Безкоровайного виголосила перед концертом доктор мистецтвознавства, професор Львівської музичної академії ім. М. Лисенка п. Любов Кияновська, яка наголосила, що вшанування пам’яті композитора, повернення до його творчості є вагомим внеском у розвиток української музичної культури.

Висновки. Музика В. Безкоровайного щира, національно-своєрідна, мелодійна. Вона близька духом і зрозуміла нашому сучасникові. Його творчість сягає корінням до рідної землі, пов’язана з народним пісенним мелосом, хвилююча у своїй задушевності, ліричності. Діапазон тематики творів широкий – вони то елегійні, то лірико-драматичні, то збуджено емоційні. Напевно, ключ до ліризму Безкоровайного треба шукати також у поезіях Т. Шевченка та О. Олесья. Його музика йде від найпростіших обробок народних пісень до складних п’єс для скрипки, фортепіано, хорів, солоспівів і дитячих пісень.

У 2002 р. вийшов у світ перший ліцензійний компакт-диск “Затремтіли струни” Василя Безкоровайного. Цей випуск був здійснений за ініціативи та жертвовної підтримки Євгена Стецьківа в пам’ять про дружину Неонілу – дочку композитора. Ав-

тор проекту та упорядник – голова товариства Богдан Безкоровайний [6, 9].

Значна частина спадщини В. Безкоровайного 20–30-х рр. – у друку і рукописах – зберігається у відділах рукописів та мистецтва Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка. Там же в колекції є його фотографії. 1992 р. донька композитора Ніля Стецьків передала колекцію з фонду батька (твори, фото, концертні програми, рецензії) Тернопільському краєзнавчому музеєві [4, 6]. Помер В. Безкоровайний 5 березня 1966 р. в США, у місті Буффало.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безкоровайний Б. Пам’яті славетного композитора (Творчий шлях композитора В. Безкоровайного та культурно-мистецькі заходи до його 120-річчя). *Кримська світлиця*. Сімферополь, 2000. 22 грудня. С. 6.
2. Білинська М. Безкоровайний Василь Васильович. *Мистецтво України*. Київ, 1992. Т. 1. С. 172–173.
3. Бурбан М. Хорове виконавство України. *Довідник*. Дрогобич: Вимір, 2004. С. 22.
4. Водяний Б. Безкоровайний Василь (1880–1966) – композитор. *Короткий словник діячів української музичної культури*. Тернопіль, 1992. С. 6.
5. Ханік Л. Історія хорового товариства “Боян”. Львів, 1999. С. 89.
6. Хоменко В. Диск для вічності (про перший в Україні компакт-диск музики В. Безкоровайного). *Голос України*. Київ, 2003. 28 лютого. № 39. С. 9.

REFERENCES

1. Bezkorovainyi, B. (2000). Pamiati slavetnoho kompozytora (Tvorchyi shliakh kompozytora V. Bezkorovainoho ta kulturno-mystetski zakhody do yoho 120-richchia) [In memory of the famous composer (The creative path of the composer V. Bezkorovainyi and cultural and artistic events for his 120th anniversary)]. *Crimean lighthouse*. Simferopol, p. 6. [in Ukrainian].
2. Bilynska, M. (1992). Bezkorovainyi Vasyl Vasylovych [Bezkorovainyi Vasyl Vasylovych]. *Art of Ukraine*. Kyiv, Vol. 1. pp. 172–173. [in Ukrainian].
3. Burban, M. (2004). Khorove vykonavstvo Ukrainy [Choral performance of Ukraine]. *Directory*. Drohobych, p. 22. [in Ukrainian].
4. Vodiani, B. (1992). Bezkorovainyi Vasyl (1880–1966) – kompozytor [Vasyl Bezkorovainyi (1880–1966) – composer]. *A short dictionary of figures of Ukrainian musical culture*. Ternopil, p. 6. [in Ukrainian].
5. Khanyk, L. (1999). Istoriia khorovoho tovarystva “Boian” [History of the “Boyan” choral society]. Lviv, p. 89. [in Ukrainian].
6. Khomenko, V. (2003). Dysk dlia vichnosti (pro pershyi v Ukraini kompakt-dysk muzyky V. Bezkorovainoho) [A disk for eternity (about the first CD of music by V. Bezkorovainyi in Ukraine)]. *Voice of Ukraine*. Kyiv, no. 39. p. 9. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 31.08.2022

